

140 éve született Kaán Károly

Emlékbeszéd a farkasréti temetőben

Kegyelettel és megilletődve emlékezünk a 140 éve született Kaán Károly erdőmérnök-államtitkára, a XX. század legnagyobb magyar erdészére, a hazai természetvédelem és az Alföldfásítás apostolára, tanítómesterünkre.

Kaán Károly a kiegyezés évében 1867-ben született, Nagykanizsán. (*A júniusi számban a „Harmadik oldal”-on a Magyar Nagylexikomból idéztük életrajzát. Sajnálatos, hogy a lexikonban tévesen Tótkomlós van feltüntetve születési helyeként. – A szerk.*) A legújabb, eddig ismeretlen dokumentumok azt mutatják, hogy iskola évei sokkal küzdelmesebb, nehezebbek és bonyolultabbak voltak, mint eddig ismertük. Gyermekek- és ifjúkorának körülményei feltehetően meghatározták a magyar erdészet nagyformátumú, széles látókörű vezetőjének szorgalmas, pontos, határozott, de mélyen emberséges egyéniségét.

Kaán Károly gazdag munkásságából, életművéből azokat emelnénk ki, melyek útmutatást adhatnak a XXI. század emberének.

Kaán Károly *erdészetpolitikai felfogása*, amely az egész 20. század folyamán éreztette hatását, alapvetően befolyásolta az erdőgazdálkodást, a tudománypolitikát, azon keresztül a szakoktatást és a kutatást is. A nevével fémjelzett új erdészeti politika legfontosabb irányelve az ország erdősültiségének növelése volt, elsősorban a fátlan Alföldön végzendő erdőtelepítések és fásítások által. Továbbá célja volt a meglévő erdők védelme, a bennük folytatott gazdálkodás korszerűsítése, szakszerűségének fokozása, belterjessebbé tétele, fahozamuk növelése fokozott állami ellenőrzés mellett.

A magyar erdőgazdálkodás nagy *reformere* volt Kaán Károly. Szívós elméleti előkészítő munka után, 10 év alatt bevezette a kincstári erdőkben a belterjes, házi erdőgazdálkodási formát. Melynek lényege az volt, hogy nem tövön, nem lábön kell eladni az erdőt, hanem az erdészet termelje le, dolgozza fel a fát és adja is el. Saját út és vasúthálózat kiépítését is javasolta az erdők feltárása érdekében. A szakmai érvek mellett igen jelentősnek ítéelhetjük azt, hogy ezáltal egy-egy vidéken számos új munkahely teremtődött. Kaán Károly a gyakorlatban is sikeresen végrehajtotta elméleti programját.

Szakács László emlékbeszédét tartja

Igen határozottan fellépett a tarvágások ellen és a *természetes felhívást* javasolta előtérbe helyezni. Ezen belül külön figyelmet érdemelnek a szálalóvágásos gazdasági eljárásról írt gondolatai. Mint a magyar erdészet vezetője, ezt hivatalból is szorgalmazta, rendeletekkel és határozott utasításokkal, ajánlásokkal.

Elsők közt lépett fel igen erélyesen a túlzott *akácossítás* ellen. Tudott arról, hogy Zalaiban, Somogyban, Nógrádban és Hevesben gyönyörű tölgyesek és bükkösök helyére ültették az akácot. Azonban ebben is realpolitikusk volt, mert az Alföld megfelelő helyein, vízmosásokban, kopárokban és szélvédő pásztafént elképzelhetőnek tartotta telepítését.

Az 1920 előtti *állami erdészeti szervezettel*, igazgatást igen alaposan és kritikusan elemezte s meglepő volt a következtetése: „a szervezet nem vált be.” Nevéhez fűződik az állami erdészeti szolgálat – igen így írta – megreformálása melyet törvénybe is foglaltak.

Igen *bátor*, néha *éles hangnemű kritikai elemzéseket* végzett az akkori erdészeti és társadalmi viszonyokról. Példaként említenénk a vármegye politikai-, gazdasági, családi, magán- és közérdek képviselőinek összefonódását, melyet élesen bírálta. Felül tudta vizsgálni addigi nézeteit is eközben. Kitűnő példa erre az 1879-es erdőtörvény részletekbe menő elemzése és bírálata. Igaz élete végén már óvatosabb volt.

Történelmi távlatokban tudott gondolkodni, programokat, tervek készíteni, annak ellenére is, hogy sokan nem értették meg, pedig az idő őt igazolta.

Összetett, átfogó módon vizsgálódott, kutatott. Aki elolvassa az Alföldről szóló könyveit, tanulmányait, az láthatja, hogy milyen alaposan készült és a sok apró részletekből hogyan építette fel mesteri kifejezésekkel megállapításait, következtetéseit.

Példaként állhat előttünk *megújuló képessége*. A trianoni gyász, az államerdészet éléről való kényszerű távozása sem keserítette el, hanem még nagyobb munkára serkentette.

Az Európai Unió közös törvényei előzményének tekinthetjük Kaán Károly azon elképzelését, hogy az erdők fenntartását, megóvását *nemzetközi szerződésekkel* kell garantálni. A nemzetközi erdőgazdasági kongresszuson e javaslatát be is terjesztette. Még most sincs törvény, bár az ENSZ nemrég elfogadott egy ajánlást. Szorgalmazta a szomszéd államokkal való jó kapcsolatot. Felismerte, hogy a Kárpát-medencében mennyire egymásra vagyunk utalva.

Ma is példaértékű, úttörő gazdaság- és erdészettörténeti kutatásokat végzett (erdőgazdálkodási programjának megalapozása s az erdőtelepítések lehetőségeinek bizonyítása érdekében). E tanulmányai önállóan is kiváló munkák. *Az erdészettörténet* egyik első *megalopozója* volt. Utalhatunk Decrett József munkásságát, vagy Zólyom vármegye erdőit bemutató közleményére.

Az újabb dokumentumok alapján elmondhatjuk, hogy *szülőbelyének*, Zala megyének az erdőgazdálkodását nagy érdeklődéssel figyelte és többször közvetve és közvetlenül is segítette. Főként a házi kezelést, a belterjes erdőgazdálkodást, a megfelelő létszámú szakember tartását szorgalmazta. Nem támogatta a fakitermelő cégeket. Érdekes módon Kaán Károly eszméit, erdőgazdaságpolitikáját legjobban a herceg Esterházy hitbizomány erdőiben valósították meg.

A trianoni válságos időszakból Kaán Károly, a nagy formátumú vezető egyéniség *eredményesen kivezette* az erdészeti ágazatot. (Akkor nagy szerencse volt, ma sajnos a szakma nem tudott ki-termelni hasonló nagyságú vezetőt.)

A XIX. század végén elsők közt ismerte fel, hogy az erdőknek a gazdasá-

Szakács László, Béni Kornél szakosztálytitkár és Pethő József elnök koszorúz

gi nyereségén kívül *közjóléti, turisztikai* és egészségvédelmi haszna is van. „A közönség, mely a legkedvesebb órákat éli az erdőben, hova-tovább jobban becsüli meg fáit...Megszületik ekként az erdő kultusza, mely az erdőgazdaság felvirágzásával együtt első feltétele az erdős vidék jólétének s az erdők fenntartásához fűződő államgazdasági érdekek biztosításának.”

A hazai *természetvédelem* alapelveit kidolgozó Kaán Károly a mai természetvédőknek, iskolásoknak is példaképe. Útmutatót jelent számunkra a XXI. században is.

Újszerű gondolata volt hogy Balaton kopár partvidékét és környékét be kell fásítani. Egy *balatoni erdőkoszorú* telepítését is felvetette. Azért, hogy kellemesebb legyen a nyaralás, és az erdő megóvna az üdülőket és a mezőgazdasági területeket is a kellemetlen szelek hatásától.

Oroszi Sándor kivételével senki sem merete idézte Kaán Károly nézetét a *vadászat* és az erdő viszonyáról. Pedig ezek a XXI. században is érvényesek: „Mert a miként nem képzeljük, hogy az erdész hivatásának örömteljes odaadással éljen akkor, ha éppen neki a ténykedését legjobban lelkesítő szórakozás, a vadászat tiltva van, azonképpen nem helyeselhetjük, ha valaki vadászszenvélyétől elvakítva az erdőt és éppen az *állam erdejét* és az abban űzött gazdaságot főleg a vad és nem az okszerű államgazdaság szempontjából látja elsősorban fontosnak.”

Kaán Károly már 1904-ben a mai *erdészeti technikumokhoz* hasonló iskola felállítását szorgalmazta. Az alsó erdészeti szakoktatás mellett egy közép szintűt is létre kívánt hozni. Szerinte a

műszaki tantárgyakat is kellően ismerő, műveltebb erdőőrök, kerületvezető erdészek kisebb birtokokat is irányíthatnak és az erdőmérnökök helyett elvégezhetnek bizonyos munkákat. Reá jellemző alapossggal, négy alkalommal igen behatóan foglalkozott e témával és egy jelentős, két évig tartó részletes vitát indított el. (Nem értették meg!)

Szakmai tudását, felkészültségét az is fémjelzi, hogy négy egymással szembenálló politikai rendszer is *igényt tartott munkájára* és fel sem merült eltávolítása az erdészet éléről. Bizonyára

céltudatos vita- és tárgyalókészsége, kompromisszum keresése is közrejátszott ebben. (A XXI. században lehet ilyen?)

Kaán Károly érdeme, hogy az erdészet ügyét *összekapcsolta más rokon szakmákkal*. Az erdészet – természetvédelem – vízgazdálkodás – mezőgazdaság és a vidéken élő lakosság organikus kapcsolatrendszerének megvalósítását szorgalmazta.

Figyelmeztetőleg hat számunkra Oroszi Sándor értékelése, hogy: „Kaán Károly *öröksége keresi az örökösöket*. Keresi az államot, amelyik anyagi áldozatokat hoz a természet megóvására, kutatására és értékek továbbadására. Keresi a társadalmat, amelyik okos törvényeivel, önmagát is korlátozva, biztosítja a jövő nemzedék természetéhez való jogát. Keresi azokat az embereket, akik példát mutatnak és megtanítanak a természettel való együttélésre.”

Erdészek, természetvédők, az Alföld képviselői, vízügyesek, tudósok és gazdaságpolitikusuk együttes adóssága, hogy eddig nem jelent meg egy egységes átfogó, mindenre kiterjedő *Kaán Károly* monográfia, életrajz.

Kaán Károly sírja előtt állunk, tisztelgünk nagysága előtt. A mai problémák megoldásához erőt ad gazdag munkássága.

Szakács László

T á j é k o z t a t á s

Az Erdészcsillag Alapítvány 2007/2008. tanévre Erdészeti Ösztöndíj Pályázatot hirdetett két kategóriában:

1 fő	szakközépiskolai tanuló
1 fő	szakiskolai tanuló

részére.

A szakiskolákból pályázat nem érkezett, a szakközépiskolákból összesen 4 pályázat érkezett be, melyből a

Kiss Ferenc Szakközépiskola (Szeged)	1 pályázatot
Dráva Völgye Középiskola (Barcs)	1 pályázatot
Roth Gyula Gyakorló Szakközépiskola (Sopron)	1 pályázatot
Széchenyi Zsigmond Szakközépiskola (Szécsénypuszta)	1 pályázatot

küldött.

A beérkezett pályázatokat az Erdészcsillag Alapítvány Kuratóriuma 2007. július 19-i ülésén értékelte és a színvonalas, kiemelkedő pályázatokra való tekintettel az alábbi határozatot hozta:

6/2007. (július 19.) sz. határozat

A Kuratórium 4 tagja egyhangúan úgy határozott, hogy a 2007/2008. tanévben a Roth Gyula Gyakorló Szakközépiskola tanulója Németh Márk és a Dráva Völgye Középiskola tanulója Boa Tamás részesül erdészeti ösztöndíjban.

Az ösztöndíjra jogosító okirat ünnepélyes keretek között, az érintett iskola tanévnyitóján kerül átadásra.

Gémesi József
az Erdészcsillag Alapítvány
Kuratóriumának elnöke